

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת הקת תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתקפ"ז

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

ופינקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפשין. כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם. והתורה אמרה בראשית ברא אלקים (א-א), ואין ראשית אלא תורה היאך מה דאת אמר (משלי ח-בב) ה' קנני ראשית דרכו ע"כ. ואם כן מוכרח היא שכל הענינים שנמצאים בתורה יש כנגדו גם בעולם.

והנה התורה בכמותה היא רק חמשה ספרים, אבל יכולה להתפשט עד אין שיעור, דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, ועל כל קוץ וקוץ יש לדרוש תלין של הלכות (מנחות טו.), וכח זה יש גם בעולם, שהרי מצינו בארץ ישראל שבזמן שיושביה עליה רווחא, ומקום קטן של קנה אחת, מתפשטת עד שמחזיקה עיר של ששים רבוא נפשות (גיטין נ.). ועל דרך זה יתכן בסלע שיש בטבעו בתוכו מים מועטים, אבל בכח התורה שמתפשטת, יכולין להרחיב שיתפשט המים הללו להשקות בהן ששים רבוא.

ומעתה אתי שפיר הא דהצריכו ה' ליקח המטה ושוב לדבר, כי בהכאת הסלע עם המטה, אז ונתן 'מימיו', מה שמונח בזה בדרך הטבע. ושוב ידבר משה על זה פרק אחד ממשנתו, וכח התורה היא להרחיב ולפשט דבר מועט להיות כמרובה, ובדיבורו בתורה והוצאת להם 'מים' סתמא מן הסלע, עד שיספקו להשקות ממנה כל העדה ובעירם. ולכן בהכאה הראשונה במטה לא יצא מים הרבה אלא טיפין, היינו מה שהיה מונח בתוכה בטבע, ולא היה די להשקות ממנו כל העדה, ולכן הכהו שנית, וגזר שתוציא מים בדרך נס, ובוזה שינה ציווי ה', שהיה לו לשנות עליה פרק אחד, ובכח התורה היתה מתרחבת להיות מעין נובע לכל העדה.

ועל זה התרעם עליו ה', כי קודם מתן תורה לא היה שייך להרחיב עניני עולם הזה בתורה, על כן הוצרכו להמטה, שבכח השמות שבו יעשו נסים, ולא היו יכולין לגדל כמות המים במה שמרחיבין התורה, ועל כן נאמר אז והכית בצור. אבל כעת אחר שניתנה תורה, אין צריכין

קח את המטה וגו' ודברתם אל הסלע לעניניהם ונתן מימיו, והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה וגו' (כ-ח). הנה חטא מי מריבה מה היה בדיוק, לא מבואר להדיא בקרא, ורבו בזה הטעמים, ובאור החיים הק' הביא בזה עשרה דרכים. ורש"י פירש שלא צוה המקום להכותו, אלא ודברתם אל הסלע, ואז היה מקודש לעיני העדה, ואומרים, מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע, ואינו צריך לפרנסה, מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו ע"כ. ואכתי צריך ביאור, דאם כן למה צוה עליו קח את המטה ללא צורך. ועוד הא כל הנסים שעשה משה מתחלת ביאתו למצרים היה הכל במטה, הן העשר מכות והן קריעת ים סוף והן הוצאת מים מן הצור בחורב, ומה נשתנה כאן שמצותו בדיבור. ולמה לא חש לעשות גם אז כל הנסים בדיבור, שאז היה מקודש לעיני העדה יותר מהכאה במטה.

גם להבין מה שנאמר ויך את הסלע במטהו פעמיים ויצאו מים רבים (כ-יא), וברש"י שבראשונה לא הוציא אלא טיפין, ובהכאה שניה יצא מים רבים ע"ש. ויש להבין טעם הדבר, דכיון שלא נצטוה להכותו, במה עדיפא הכאה השניה מהראשונה. – גם שינוי הלשון שמתחלה אמר ונתן 'מימיו', ושוב אמר והוצאת להם 'מים' מן הסלע, מים סתמא. – ובילקוט (תשטג) אמרו, ודברתם אל הסלע, והכיתם לא נאמר, אמר לו כשהנער קטן רבו מכהו ומלמדו, כיון שהגדיל, בדיבור הוא מייסרו. כך אמר הקב"ה למשה, כשהיה סלע זה קטן הכית אותו שנאמר (שמות יז-ו) והכית בצור, אבל עכשיו ודברתם אל הסלע, שנה עליו פרק אחד, והוא מוציא מים מן הסלע ע"כ. והיא פליאה לומר על הסלע שמתחלה היה קטן, ושוב נעשה גדול. ומהו הענין שצוהו לשנות עליו פרק אחד.

ונראה כי הנה העולם הזה נברא בהתורה הקדושה, וכדאיתא במדרש (ב"ר א-א) התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות

הנחשים השרפים, וינשכו את העם וגו' (כא-ה), וברש"י יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה. יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד [טעם עפר], ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה מטעמים (תנחומא יט) ע"כ.

ונראה לבאר תרעומתם של ישראל, דהנה נצטוו על המן, איש אל יותר ממנו עד בקר, ולא שמעו אל משה ויותר אנשים ממנו עד בקר, וירם תולעים (שמות טז-טז). ואם כן היה חסרון להלחם מן השמים שנתקלקל מהרה, ולא יכלו להשאירו מיום ליום כמו שאר לחם, והיה מקום לדאוג כל יום, שמא למחר אין מן, ואין ממה לחיות. וזהו שקראו אותו לחם 'הקלוקל', שהוא מקולקל יותר משאר לחם.

אבל באמת איתא בגמרא (יומא עו.) שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה. אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר, ונמצאו כולן מתים ברעב. נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים ע"כ. ואם כן יש בזה טובה רבה במה שהמן אינו מתקיים עד למחר, שעל ידי זה ישארו מקושרים ודבוקים לה' תמיד.

ומצינו כיוצא בה בהנחש הקדמוני שנתקלל מאת ה', עפר תאכל כל ימי חייו (בראשית ג-יד). ולכאורה קשה מה הוא הקללה בזה, הרי אם המאכל שלו הוא אכילת עפר, אז יש לו ההרגשה בהעפר מה שיש לבריות אחרות בשאר מאכליהם, ואם כן על ידי קללתו לאכול עפר, הרי הרויח שתמיד מזונותיו מוזמנים לפניו בלי טורח, עד שאמרו חז"ל (ברכות נז.) הרוואה נחש בחלום פרנסתו מזומנת לו.

וביאר הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זי"ע, דאדרבה בזה גופא טמונה עוצם הקללה, שהורחק כל כך מהקב"ה, עד כדי למנוע ממנו שיצטרך אף פעם לשאת עיניו אל השמים, כדרך ברואים אחרים המחפשים מזונותיהם, ומפעם לפעם נושאים עיניהם לשמים לבקש מזונם מאת ה', וכמו שאמר הכתוב (תהלים קד-כא) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מא-ל אכלם. וזהו הקללה היותר גדולה, שאין רוצים לשמוע למעלה את קולו כלל, ונותנים לו כל מחסורו ובלבד שיסתלק מעיני ה' ולא יתראה לפניו עכדה"ק.

ואם כן יש ללמוד מעונש הנחש, כי מה שנותנים להאדם פרנסתו על זמן מרובה זהו קללה, ואדרבה טובתו של האדם הוא כאשר המלך קובע לו פרנסתו בכל יום ויום. ועל כן כאשר התרעמו ישראל על המן הניתן להם יום יום, ומתקלקל למחרתו, בא הנחש ונשכום, כי מפרנסתו ילמדו ישראל גודל הטובה שיש בזה. ועל כן בא רפואתם באופן של והביט אל נחש הנחושת וחי, כי בהתבוננות על הנחש אז יתרפאו גם מתרעומתם. ■

להמטה, אלא יכולין לגדל כמות המים שבסלע בכח התורה, לשנות עליו פרק אחד. ואז היה מתקדש לעיני העדה גודל כח התורה, שיכירו כולם שהעולם נברא בהתורה, ובהרחבת התורה מתרחבת המים. והיו מכירין כולם גודל כח תורתו של משה, שבדיבורי פיו בתורה מתרבים המים עד אין שיעור, ויען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, לכן לא תביאו את הקהל.

*

והנה ה' אמר למשה, קח את המטה, ולא נתפרש לאיזה מטה כוון. ויקח משה את המטה 'מלפני ה', ופירשו באבן עזרא וברשב"ם שהוא המטה של אהרן שהיה מונח לפני העדות, אשר פרח מטה אהרן ויגמול שקדים (ז-בג) ע"ש. וכן העיר בזה בפנים יפות. ובחתם סופר (קה.) כתב דזה היה החטא שהיה לו ליקח את מטהו ולא מטה אהרן ע"ש. ונראה לומר בטעם שעשה משה רבינו כן, דאיתא באבן עזרא שהחטא היה במה שאמר לישראל, שמעו נא המורים, והם בני אברהם יצחק ויעקב, ואין ראוי לאיש חסיד לזלזל בהם ע"ש. ויש לומר כי שני הטעמים עולים בקנה אחת. והוא, כי משה החשיב אותם למורים, ואם כן אין הם ראויין לנס מן השמים. אמנם איתא במדרש (תנחומא צו ז) גדול השלום שאפלו ישראל עצמן עושין עבודה זרה, ועושין חבורה אחת, אין מדת הדין נוגעת בהן שנאמר (הושע ד-ז) חבור עצבים אפרים הנח לו ע"ש. ואמרו עוד במדרש (ויק"ר כו-ב) דורו של אחאב כולן עובדי עבודה זרה היו, ועל ידי שלא היו בהן דילטריין, היו יוצאין למלחמה ונוצחין ע"ש. ואם כן כאשר יהיה מדת השלום ביניהם ראויין הן להוושע, שאין מדת הדין נוגעת בהן. והנה מטה אהרן הונח למשמרת לאות לבני מרי, ותכל תלונותם מעלי. ואם כן מטה אהרן הביאה שלום, על כן בהיות שהם היו מורים בעיניו, והוצרכו לזכותו של מדת השלום, על כן לקח מטה אהרן, שבכח זה יוכלו להפקד בישועה, ועל הסלע הך ויצאו מים.

גם יש לומר על פי מה דאיתא בבעל הטורים (פ' וארא) גבי פרעה שנאמר ויבלע מטה אהרן את מטותם (ז-יב), כמו כן במעשה קרח בלע מטה אהרן מטותם, וכשהוציאו אז חזר ופלטם, ולכך לא הוציאו פרח. ועל כן כתיב שם, ויוצא משה את כל המטת (במדבר יז-כד), חסר, לפי שבלעם ע"כ. ואם כן היה במטה אהרן כח של כל הכלל לישראל, ובזה יוכל לפעול להוריד מים לכולם.

ובדרך אגב שמעתי לפרש, בטעם שהוצרך ה' להפריח מטה אהרן בפרחים ושקדים, ולא היה די בהאות שיראו שמטה אהרן בלע את מטותם, וכמו האות שהיה אצל פרעה. אלא נלמד מכאן, כי כדי להשקיט מחלוקת אין עצה על ידי בליעת המתנגד, אלא על ידי הוכחה, ראה מה אתה מציע, מי אני ומי אתה. ורק כשראו שמקלו של אהרן פרח כולו, ושלהם נשאר יבש, בכך בטלה המחלוקת.

*

ישוב נאמר להלן בפרשה, וידבר העם באלקים ובמשה וגו', ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, וישלח ה' בעם את